

Correctievoorschrift HAVO

2025

tijdvak 1

bedrijfseconomie

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Aanleveren scores
- 6 Bronvermeldingen

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 3.21, 3.24 en 3.25 van het Uitvoeringsbesluit WVO 2020.

Voorts heeft het College voor Toetsen en Examens op grond van artikel 2 lid 2d van de Wet College voor toetsen en examens de Regeling beoordelingsnormen en bijbehorende scores centraal examen vastgesteld.

Voor de beoordeling zijn de volgende aspecten van de artikelen 3.21 t/m 3.25 van het Uitvoeringsbesluit WVO 2020 van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
- 2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de directeur van de school van de gecommitteerde toekomen. Deze stelt het ter hand aan de gecommitteerde.

- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
De gecommiteerde voegt bij het gecorrigeerde werk een verklaring betreffende de verrichte correctie. Deze verklaring wordt mede ondertekend door het bevoegd gezag van de gecommiteerde.
- 4 De examiner en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het behaalde aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Indien de examiner en de gecommiteerde daarbij niet tot overeenstemming komen, wordt het geschil voorgelegd aan het bevoegd gezag van de gecommiteerde. Dit bevoegd gezag kan hierover in overleg treden met het bevoegd gezag van de examiner. Indien het geschil niet kan worden beslecht, wordt hiervan melding gemaakt aan de inspectie. De inspectie kan een derde onafhankelijke corrector aanwijzen. De beoordeling van deze derde corrector komt in de plaats van de eerdere beoordelingen.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de regeling van het College voor Toetsen en Examens van toepassing:

- 1 De examiner vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examiner en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met correctievoorschrift. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
 - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
 - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
 - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
 - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
 - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
 - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;

- 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;
- 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen;
- 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Als het antwoord op een andere manier is gegeven, maar onomstotelijk vaststaat dat het juist is, dan moet dit antwoord ook goed gerekend worden. Voor het juiste antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal scorepunten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
- 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 7 Indien de examinerator of de gecommitteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan het College voor Toetsen en Examens. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
- 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
- 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.

NB1 *T.a.v. de status van het correctievoorschrift:*

Het College voor Toetsen en Examens heeft de correctievoorschriften bij regeling vastgesteld. Het correctievoorschrift is een zogeheten algemeen verbindend voorschrift en valt onder wet- en regelgeving die van overheidswege wordt verstrekt. De corrector mag dus niet afwijken van het correctievoorschrift.

NB2 *T.a.v. het verkeer tussen examinerator en gecommiteerde (eerste en tweede corrector):*

Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht. Evenmin is er een standaardformulier voorgeschreven voor de vermelding van de scores van de kandidaten. Het vermelden van het schoolexamencijfer is toegestaan, maar niet verplicht. Binnen de ruimte die de regelgeving biedt, kunnen scholen afzonderlijk of in gezamenlijk overleg keuzes maken.

NB3 *T.a.v. aanvullingen op het correctievoorschrift:*

Er zijn twee redenen voor een aanvulling op het correctievoorschrift: verduidelijking en een fout.

Verduidelijking

Het correctievoorschrift is vóór de afname opgesteld. Na de afname blijkt pas welke antwoorden kandidaten geven. Vragen en reacties die via het Examenloket bij de Toets- en Examenlijn binnenkomen, kunnen duidelijk maken dat het correctievoorschrift niet voldoende recht doet aan door kandidaten gegeven antwoorden. Een aanvulling op het correctievoorschrift kan dan alsnog duidelijkheid bieden.

Een fout

Als het College voor Toetsen en Examens vaststelt dat een centraal examen een fout bevat, kan het besluiten tot een aanvulling op het correctievoorschrift.

Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt door middel van een mailing vanuit Examenblad.nl bekendgemaakt. Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt zo spoedig mogelijk verstuurd aan de examensecretarissen.

Soms komt een onvolkomenheid pas geruime tijd na de afname aan het licht. In die gevallen vermeldt de aanvulling:

- Als het werk al naar de tweede corrector is gezonden, past de tweede corrector deze aanvulling op het correctievoorschrift toe.
en/of
- Als de aanvulling niet is verwerkt in de naar Cito gezonden Wolf-scores, voert Cito dezelfde wijziging door die de correctoren op de verzamelstaat doorvoeren.

Dit laatste gebeurt alleen als de aanvulling luidt dat voor een vraag alle scorepunten moeten worden toegekend.

Als een onvolkomenheid op een dusdanig laat tijdstip geconstateerd wordt dat een aanvulling op het correctievoorschrift ook voor de tweede corrector te laat komt, houdt het College voor Toetsen en Examens bij de vaststelling van de N-term rekening met de onvolkomenheid.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen is de volgende vakspecifieke regel vastgesteld:

Voor rekenfouten worden geen scorepunten afgetrokken. Wanneer echter de kandidaat bij een berekening kennelijk verzuimd heeft door schatting controle op het antwoord uit te oefenen, wordt voor deze fouten één scorepunt afgetrokken tot een maximum van twee scorepunten per opgave.

Indien aan een gevraagde berekening geen eis is toegevoegd ten aanzien van de nauwkeurigheid van de afronding, dan elke juiste manier van afronding goed rekenen.

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 1

1 maximumscore 1

Voorbeelden van een juist antwoord zijn:

- Roads kan een werknemer met een arbeidsovereenkomst voor onbepaalde tijd langer aan het bedrijf binden,
- Roads hoeft niet steeds opnieuw op zoek naar een nieuwe medewerker (voor de functie).

2 maximumscore 1

bedrijfseconomische redenen / omstandigheden

3 maximumscore 1

De transitievergoeding is bedoeld voor scholing / begeleiding naar ander werk / inkomensderving.

4 maximumscore 2

Voorbeeld van een juiste berekening is:

$$(40 \times 27,30 \times 52 \times 1,08 + 2.839,20) \times 1,30 = \text{€ } 83.415,70$$

Opmerking

Per gemaakte fout 1 scorepunt in mindering brengen.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 2

5 maximumscore 2

Voorbeelden van juiste antwoorden zijn:

- Ondernemers hebben een wisselend inkomen (werknemers in loondienst hebben een vast inkomen).
- Ondernemers krijgen bij ziekte geen inkomen (werknemers in loondienst worden bij ziekte doorbetaald / zijn verzekerd door verplichte werknemersverzekeringen).
- Ondernemers moeten zelf pensioen opbouwen (werknemers in loondienst hebben meestal een (verplichte) pensioenregeling).

per juist antwoord

1

6 maximumscore 2

Voorbeelden van juiste antwoorden zijn:

- Social media geeft de mogelijkheid om op een persoonlijke manier contact te maken met potentiële gasten. (Bij traditionele media is dit niet het geval.)
- Deniz en Joachim kunnen via social media gemakkelijk de behoeften van potentiële klanten achterhalen en met hun content daarop inspelen. (Bij traditionele media is dit niet mogelijk.)
- De doelgroep maakt meer gebruik van social media (dan van traditionele media) en dus wordt de doelgroep gemakkelijker bereikt.

per juist antwoord

1

7 maximumscore 2

Voorbeelden van juiste antwoorden zijn:

- Met een succesvolle crowdfunding-campagne creëer je ook naamsbekendheid. (Dit is niet het geval bij het afsluiten van een lening bij de bank.)
- Bij crowdfunding kunnen de voorwaarden waartegen geleend wordt gunstiger zijn (dan bij de bank).

per juist antwoord

1

Opmerking

‘Soms kan er alleen via crowdfunding worden geleend en willen banken geen geld uitlenen’ is geen voorbeeld van een juist antwoord.

Vraag	Antwoord	Scores
8	maximumscore 3	
	• benodigd investeringsbedrag: $250.000 \times 1,08 + 5.000 = 275.000$	1
	• beschikbare middelen Joachim $\frac{100.000}{1,03^5} + 18.739,12 = 105.000$	1
	• beschikbare middelen Deniz $3.000 \times 30 + 15.000 = 105.000$ op te halen bedrag door crowdfunding: $275.000 - 105.000 \times 2 = \text{€ } 65.000$	1
9	maximumscore 2	
	Voorbeelden van een juist antwoord zijn:	
	• één van de volgende: – vooruit ontvangen bedragen – vooruit ontvangen huur	1
	• SailingSea heeft een aanbetaling ontvangen en heeft nog de verplichting om de zeilvakantie/dienst te leveren.	1

Opmerkingen

Het tweede scorepunt alleen toekennen als het eerste scorepunt is behaald.

‘Ontvangen afnemerskrediet’ niet goed rekenen voor de eerste deelscore, omdat dit over het soort krediet gaat en niet over de balanspost.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

10 maximumscore 5

	berekening	getal x € 1
opbrengst zeilvakanties na vroegboekorting	$(6 + 4) \times 3.750 + 10 \times 4.750 =$ $0,10 \times 0,50 \times 85.000 =$	85.000 <u>-/-4.250</u> 80.750
interestkosten	$65.000 \times 0,035$	2.275
afschrijvingskosten boot	$\frac{250.000 \times 1,08 - 50.000}{20}$	11.000
afschrijvingskosten inventaris	$0,05 \times 5.000$	250
overige kosten		10.400
totale kosten		<u>-/-23.925</u>
resultaat		€ 56.825
conclusie	Aan voorwaarde a wordt voldaan, want er kan voldoende vermogen worden opgehaald. Aan voorwaarde b wordt voldaan, want het verwachte resultaat over 2025 is positief. Dus, ze gaan starten.	

• 80.750	2
• 2.275	1
• 11.000	1
• 56.825 + conclusie	1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 3

11 maximumscore 1

Verzekeraars hebben geen voorraad (dus is er geen verschil tussen de quick ratio en de current ratio).

12 maximumscore 2

- gemiddeld eigen vermogen 2022:

$$\frac{172.666 + 174.577 + 117.552 + 172.666 + 174.577}{2} = 406.019$$
1

- De rentabiliteit van het eigen vermogen over 2022:

$$\frac{117.552}{406.019} \times 100\% = 29\%$$
1

13 maximumscore 2

- Als het resultaat grotendeels wordt gereserveerd, wordt er weinig / geen dividend beschikbaar gesteld, 1
- terwijl er bij beleggen in obligaties jaarlijks een vaste interestopbrengst is. 1

14 maximumscore 2

Voorbeelden van juiste berekeningen zijn:

- solvabiliteit op 31 december 2022:

$$(EV/VV) \frac{172.666 + 174.577 + 117.552}{450.000 + 607.773 + 56.974} \times 100\% = 41,7\%$$

- $$(VV/TV) \frac{450.000 + 607.773 + 56.974}{1.579.542} \times 100\% = 70,6\%$$

Opmerking

Per gemaakte fout 1 scorepunt in mindering brengen.

15 maximumscore 1

Voorbeeld van een juist antwoord is:

het risico dat hij zijn vordering / obligatie niet of voor een deel terugkrijgt in geval van een faillissement

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 4

16 maximumscore 2

- promotie(beleid): (fragment 2), met reclamecampagnes meerdere doelgroepen bereiken 1
- product(beleid): (fragment 3), aanpassingen aan camera's en scherm / software langer ondersteunen / modulaire opbouw 1
- of
- product(beleid): (fragment 1), eerlijke onderdelen en goed recyclebaar 1

17 maximumscore 1

$$\frac{140.000}{0,0007} = 200.000.000 \text{ smartphones}$$

18 maximumscore 1

Voorbeelden van een juist antwoord zijn:

- Een Fairphone 4 heeft een langere gebruiksduur dan de telefoon van de concurrent, waardoor er bij een groter marktaandeel op termijn minder telefoons hoeven te worden geproduceerd en er minder grondstoffen nodig zijn.
- Door de modulaire opbouw hoeft niet de gehele telefoon vervangen te worden, maar slechts een onderdeel, terwijl andere telefoons vaak wel geheel vervangen moeten worden.

19 maximumscore 2

- gemiddelde overige drie testresultaten:

$$\frac{7,2 + 6,2 + 6,1}{3} = 6,5$$

prijs-kwaliteitverhouding Fairphone 4:

$$\frac{598}{0,80 \times 8,5 + 0,20 \times 6,5} = 73,83 \quad 1$$

- Janne koopt de Fairphone 4 (,want 73,83 is een gunstigere prijs-kwaliteitverhouding dan 91,62). 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 5

20 maximumscore 1

Voorbeelden van een juist antwoord zijn:

- Eva heeft mogelijk een hoger inkomen na haar studie, wat leidt tot extra belastingopbrengsten.
- Eva beschikt over (meer en actuele) kennis en vaardigheden, waar vraag naar is.

21 maximumscore 3

Voorbeeld van een juiste berekening is:

$$1.031 \times 36 + 0,5 \times 2.143 + 2.209 + 2.314 - (300 \times 36 + 469 \times 12) = \\ \text{€ } 26.282,50$$

Opmerking

Voor elke fout 1 scorepunt in mindering brengen.

22 maximumscore 1

Voorbeelden van een juist antwoord zijn:

- De interestvergoeding van ASN Ideaalsparen (1,65%) is hoger dan het te betalen interestpercentage over de lening bij DUO (0,46%).
- Dan kan het spaargeld voor andere (incidentele) uitgaven worden gebruikt en hoeft ze daar niet voor te lenen tegen een hogere rente dan bij DUO.

23 maximumscore 2

Voorbeelden van juiste antwoorden zijn:

- De huur mag jaarlijks worden verhoogd terwijl bij een hypothecaire lening het maandbedrag voor langere tijd vastligt (gedurende de rentevaste periode).
- Het kopen van een woning zorgt voor vermogensopbouw door de aflossing op de hypothecaire lening en mogelijke waardeinstijging van de woning. Bij huren is er geen vermogensopbouw.
- Bij het kopen van een woning kun je naar eigen wensen de woning verbouwen, bij een huurwoning is dat afhankelijk van de toestemming van de verhuurder.
- Bij het kopen van een woning met een hypothecaire lening heb je belastingvoordeel op de interest (groter dan het eigenwoningforfait). De huur die betaald moet worden bij een huurwoning is geen fiscale aftrekpost.

per juist antwoord

1

Vraag	Antwoord	Scores
24	maximumscore 2	
	Het inkomen van Eva wordt verminderd met de termijnbedragen aan DUO.	1
	Hierdoor blijft er maandelijks minder geld over voor interest en aflossing voor de hypothecaire lening, waardoor het bedrag dat geleend mag worden lager is.	1
	of	
	Hierdoor loopt de bank een groter debiteurenrisico, waardoor het bedrag dat geleend mag worden lager is.	1
25	maximumscore 2	
	Voorbeelden van juiste antwoorden zijn:	
	– makelaar	
	– notaris	
	– taxateur	
	per juist antwoord	1
26	maximumscore 2	
	Voorbeeld van een juiste berekening is:	
	$(6.500 \times 1,014^{10} + 7.500) \times 1,014^8 \times 1,0165^5 = \text{€ } 18.157,19 (> \text{€ } 15.000)$	
	<i>Opmerking</i>	
	<i>Voor elke fout 1 scorepunt in mindering brengen.</i>	

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

27 maximumscore 4

hypothecaire lening	berekening	getal x € 1
aflossing	$\frac{210.000}{30 \times 12} =$	583,33
interest	$(210.000 - 583,33) \times 0,0033 =$	691,08
totale uitgaven na belastingvoordeel	$(1 - 0,3697) \times 691,08 + 583,33 =$	1.018,92
lening DUO		145,60
totale uitgaven aan beide leningen	$1.018,92 + 145,60$	1.164,52

- 583,33 1
- 691,08 1
- 1.018,92 1
- 1.164,52 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 6

28 maximumscore 1

De constante (loon)kosten zijn onafhankelijk van de afzet / productie en de variabele (loon)kosten zijn afhankelijk van de afzet / productie.

29 maximumscore 3

• afzet tweede kwartaal = $\frac{21.600}{15} = 1.440$ pakketten 1

• variabele kosten per pakket = $\frac{8.520 + 3.000}{1.440} = 8$
 dekkingsbijdrage per pakket = $15 - 8 = 7$ 1

• $\frac{2.100}{7} = 300$ pakketten (extra) 1

of

• break-evenafzet: $\frac{750 + 2.000 + 800 + 2.130 + 6.500}{7} =$
 1.740 pakketten.
 De Pluktuin had $1.740 - 1.440 = 300$ pakketten (extra) moeten
 verkopen. 1

Opmerking

Bij een berekening via $TO = TK$ wordt de tweede deelscore niet toegekend.

30 maximumscore 2

- De Pluktuin ontvangt iedere maand een vast bedrag, 1
- waardoor er continu een inkomstenstroom is waarmee de maandelijkse uitgaven betaald kunnen worden. (Dit is niet het geval wanneer losse pakketten verkocht worden.) 1

of

- Klanten vergeten vaak het abonnement op te zeggen, 1
- waardoor de omzet hoger is dan bij losse pakketten. 1

5 Aanleveren scores

Verwerk de scores van 5 kandidaten per examinerator in de applicatie Wolf. Cito gebruikt deze gegevens voor de analyse van de examens.

Om de gegevens voor dit doel met Cito uit te wisselen dient u ze uiterlijk op 30 mei te accorderen.

Ook na 30 mei kunt u nog tot en met 11 juni gegevens voor Cito accorderen. Deze gegevens worden niet meer meegenomen in de hierboven genoemde analyses, maar worden wel meegenomen bij het genereren van de groepsrapportage.

Na accordering voor Cito kunt u in Wolf de gegevens nog wijzigen om ze vervolgens vrij te geven voor het overleg met de externe corrector. Deze optie is relevant als u Wolf ook gebruikt voor uitwisseling van de gegevens met de externe corrector.

tweede tijdvak

Ook in het tweede tijdvak wordt de normering mede gebaseerd op door kandidaten behaalde scores. Wissel te zijner tijd ook voor al uw tweede-tijdvak-kandidaten de scores uit met Cito via Wolf. Dit geldt **niet** voor de aangewezen vakken.

6 Bronvermeldingen

bron 1	38southboatsales.com.au
opgave 2	Pinterest